

Latvijas Republikas tiesībsargs

Baznīcas iela 25, Rīga, LV-1010, tālr.: 67686768, e-pasts: tiesibsargs@tiesibsargs.lv, www.tiesibsargs.lv

Rīgā

18.10.2022. Nr. 1-5/279

Labklājības ministrijai
lm@lm.gov.lv

Par tiesībām saņemt Latvijas Goda ģimenes apliecību

Saskaņā ar Tiesībsarga likuma 11. panta 4. punktu viena no tiesībsarga funkcijām ir jautājumos, kas saistīti ar cilvēktiesību un labas pārvaldības principa ievērošanu, atklāt trūkumus tiesību aktos un to piemērošanā, kā arī veicināt šo trūkumu novēršanu.

Tiesībsargs ir izskatījis iesniegumu par situāciju, kad pilngadīgs jaunietis no daudzbērnu ģimenes, zaudējot abus vecākus, zaudē arī iespēju saņemt valsts atbalsta programmas "Latvijas Goda ģimenes apliecības programma" paredzētos atvieglojumus. Daudzbērnu ģimene, kurā ir divi nepilngadīgi bērni un viens pilngadīgs jaunietis, ir zaudējuši abus vecākus, jo 2021. gada decembrī mirusi viņu mamma. Tēvs miris pirms vairākiem gadiem. Nepilngadīgajiem bērniem nodibināta aizbildnība un par viņu aizbildni iecelta vecmāmiņa. Jaunietis ir pilngadīgs, tāpēc viņam aizbildni iecelt nav iespējams un visi trīs vienas ģimenes bērni nevarēja nonākt aizbildnībā. Lai gan ģimene bija daudzbērnu ģimene, pēc bērnu mātes nāves viņi ir zaudējuši iespēju saņemt Latvijas Goda ģimenes apliecību.

Pēc bērnu mātes nāves ģimene zaudējusi tiesības saņemt apliecību "Latvijas Goda ģimene", ko ģimene bija saņēmusi iepriekš. Jaunietis ir Latvijas Universitātes 2. kursa students un pirmajā studiju gadā saņēmis stipendiju "Studēt gods". 2. kursā jaunietis minēto stipendiju nesaņēma, jo SIF atteicis to piešķirt.

Secināms, ka pēc vecāka nāves būtiski ir pasliktinājusies daudzbērnu ģimenes bērnu situācija – viņiem vairs nav iespējams saņemt valsts atbalsta programmas "Latvijas Goda ģimenes apliecības programma" paredzētos atvieglojumus.

Daudzbērnu ģimene ir ģimene, kuras aprūpē ir vismaz trīs bērni, to skaitā audžuģimenē ievietoti un aizbildnībā esoši bērni. Par daudzbērnu ģimenes bērnu uzskatāma arī pilngadīga persona, kas nav sasniegusi 24 gadu vecumu, ja tā iegūst vispārējo, profesionālo vai augstāko izglītību.¹ Daudzbērnu ģimenēm un ģimenēm, kuru aprūpē ir bērns ar invaliditāti vai persona, kura nav sasniegusi 24 gadu vecumu un kurai ir noteikta I vai II invaliditātes grupa, Sabiedrības integrācijas fonds nodrošina valsts atbalsta programmas "Latvijas Goda ģimenes apliecības programma" īstenošanu.²

¹ Bērnu tiesību aizsardzības likuma 1. panta 16. punkts.

² Bērnu tiesību aizsardzības likuma 26. panta sestā daļa.

Likuma “Grozījumi Bērnu tiesību aizsardzības likumā” anotācijā³ ir norādīts, ka nepieciešams ieviest papildu atbalsta pasākumus tieši daudzbērnu ģimenēm, lai mazinātu to lielo nabadzības risku. Jauniešiem prioritāte ir iegūt izglītību un nevis būt ekonomiski aktīviem. Tādēļ ir ļoti svarīgi sniegt atbalstu daudzbērnu ģimenēm un jauniešiem izglītības iegūšanas laikā. Anotācijā arī norādīts: “Patlaban normatīvajos aktos pastāv nevienlīdzīga attieksme pret ģimenēm ar bērniem un daudzbērnu ģimenēm. Piemēram, apgādnieka zaudējuma pensiju var saņemt bērns līdz 24 gadu vecuma sasniegšanai, ja viņš mācās vai studē vispārējās, profesionālās izglītības iestādēs, koledžās vai augstskolās pilna laika klātienē, izņemot laiku, kad persona ir pārtraukusi studijas. Tāpat arī pilngadību sasniegušam ārpusģimenes aprūpē esošam bērnam tiek saglabātas tiesības uz neizmantotām sociālajām garantijām līdz 24 gadu vecuma sasniegšanai.”

Saskaņā ar Ministru kabineta 2021. gada 1. jūnijā noteikumu Nr.352 “Latvijas Goda ģimenes apliecības programmas īstenošanas kārtība” 5. punktā noteikto iesniegumu par apliecības “Latvijas Goda ģimene” piešķiršanu iesniedz persona, kuras aprūpē ir šo noteikumu 6. punktā minētie bērni vai pilngadīgās personas, kas nav sasniegušas 24 gadu vecumu.

Tāpat situācijā, kad daudzbērnu ģimenes bērniem ir miruši abi vecāki, nav persona, kas tiesīga iesniegt iesniegumu apliecības “Latvijas Goda ģimene” piešķiršanai. Neparedzot iespēju daudzbērnu ģimenes bērniem, tai skaitā pilngadīgam jauniešim, kurš turpina iegūt izglītību, pēc vecāku nāves saņemt apliecību “Latvijas Goda ģimene”, no bērniem neatkarīgu apstākļu dēļ tiek pasliktināta viņu situācija. Pēc vecāku nāves rūpes par bērniem uzņemas viņu radnieki, vairumā gadījumu – vecvecāki. Tikai formālu apstākļu dēļ vienas ģimenes trīs bērni netiek uzskatīti par daudzbērnu ģimeni, jo nepilngadīgajiem bērniem tiek nodibināta aizbildnība, bet pilngadīgam jauniešim tādas iespējas nav un nav paredzēti arī citi alternatīvi risinājumi vecāku nāves gadījumā. Vienlaikus bērnu un arī pilngadīgā jaunieša vajadzības izglītības ieguvei nemazinās.

Tiesībsarga ieskatā vecāku nāves gadījumā būtu jāparedz, ka daudzbērnu ģimenes bērniem tiek saglabātas tiesības saņemt apliecību “Latvijas Goda ģimene”.

Aicinu Labklājības ministriju iespējami īsākā laikā pilnveidot Ministru kabineta 2021. gada 1. jūnija noteikumus Nr. 352 “Latvijas Goda ģimenes apliecības programmas īstenošanas kārtība”, paredzot apliecības saņemšanu daudzbērnu ģimenes bērniem pēc abu vecāku nāves.

Lūdzu līdz **2022. gada 28. decembrim** informēt par paveikto un plānoto.

Tiesībsarga pilnvarojumā
Bērnu tiesību nodaļas vadītāja

Laila Grāvere

Šis dokuments ir parakstīts ar drošu elektronisko parakstu un satur laika zīmogu

³<http://titania.saeima.lv/LIVS12/SaeimaLIVS12.nsf/0/F452779E634C9DDAC2257E120023E724?OpenDocument>